

Nr 87.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter.

Allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 har fastställts av 1950 års riksdag (prop. nr 126, r. skr. nr 370—379, 401 och 417). Närmast föregående allmänna beredskapsstat fastställdes av 1946 års riksdag för budgetåret 1946/47. En betryggande sysselsättningsberedskap ansågs kunna upprätthållas för därefter följande budgetår, utan att ett utformat förslag till ny

allmän beredskapsstat underställdes riksdagen, genom att en särskild finansfullmakt om 150 miljoner kronor ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande för utnyttjande av de å allmänna beredskapsstaten för sistnämnda budgetår uppförda anslagen. Därvid förutsattes att — därest utvecklingen på arbetsmarknaden skulle giva anledning därtill — förslag till allmän beredskapsstat för det löpande budgetåret på grundval av arbetsmarknadsstyrelsens fortlöpande utredningar om revidering och komplettering av investeringsreserven skulle kunna upprättas och underställas riksdagen.

Den för innevarande budgetår gällande beredskapsstaten upptager anslag å driftbudgeten om tillhoppa omkring 840 miljoner kronor och anslag å kapitalbudgeten å sammanlagt ca 380 miljoner kronor. Denna sysselsättningsreserv beräknas i runt tal motsvara 35 miljoner dagsverken, motsvarande ett antal årsarbeten av ca 140 000. Investeringsreserven — som icke är avsedd att realiseras i sin totala omfattning, utan inrymmer alternativa sysselsättningsprogram — upptager anslag såväl för en allmän investeringsreserv som för en särskild grovarbetsreserv. Den allmänna investeringsreserven innefattar arbeten, som utvalts främst på grund av angelägenhetsgraden. I grovarbetsreserven finnas upptagna arbeten som särskilt väl lämpa sig för sysselsättning av oskolad arbetskraft och därtill äro mindre materielkrävande.

Beträffande statsbidragsgrunderna för kommunala och enskilda arbeten gäller, att bidragsgrunderna kunna jämkas där så erfordras med hänsyn till de särskilda förhållanden under vilka investeringsverksamheten kan komma att bedrivas. Vid beräkningen av erforderligt anslag till kostnader för arbetslöshetens bekämpande har hänsyn tagits till det medelsbehov som kan uppkomma till följd av dylik jämkning av statsbidragsgrunderna.

För att sätta beredskapsstaten i kraft erfordras beslut av riksdagen. Emellertid har Kungl. Maj:t i likhet med tidigare år bemyndigats att, därest arbetsmarknadsläget så påfordrar, inom ramen av ett belopp av 150 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag uppförts å beredskapsstaten. Härigenom har möjliggjorts en begränsning av arbetslöshetsanslagen på riksstaten till vad som erfordras under nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden. Bemyndigandet har hittills icke tagits i anspråk.

Med skrivelse den 9 februari 1951 har *arbetsmarknadsstyrelsen* framlagt förslag till investeringsreserv för budgetåret 1951/52. Förslaget inrymmer såväl en allmän som en särskild grovarbetsreserv, vilka omfatta arbeten för omkring 1 650 miljoner kronor respektive ca 242 miljoner kronor. Till förslaget hörande beräkningar av kostnader, medelsbehov, antal dagsverken m. m. äro grundade på 1950 års prisnivå. Därest allmän beredskapsstat fastställes i överensstämmelse med den föreslagna reserven, beräknas behovet av statsmedel, som erfordras för att samtliga till intagande i de båda reserverna föreslagna företag skola kunna utnyttjas såsom sysselsättningsobjekt, till sammanlagt ca 1 190 miljoner kronor. Härav skulle 1 094 miljoner kronor kunna utgå av anslag, som uppförts å allmän beredskapsstat för innevarande budgetår. Detta innebär, att största delen av de på 1950/51 års beredskapsstat uppförda anslagen kunna utnyttjas till företag i den före-

slagna investeringsreserven för budgetåret 1951/52. De förenämnda reserverna, som innefatta alternativa sysselsättningsprogram, ha beräknats motsvara ca 28 miljoner dagsverken, varav ca 18,5 miljoner dagsverken för grov-arbetare, ca 8,5 miljoner dagsverken för yrkeskunniga byggnads- och anläggningsarbetare samt i det närmaste 1 miljon industridagsverken. Det beräknade medelsbehovet har med hänsyn till prisstegringarna icke ansetts medgiva utförandet av en så stor arbetsvolym, som angivits i förevarande förslag. Arbetsmarknadsstyrelsen har emellertid med hänsyn till det arbetsmarknadsläge, som nu kan förutses för nästa budgetår, icke funnit denna omständighet utgöra anledning till framställning om utökning av anslagen å beredskapsstat.

Arbetsmarknadsstyrelsen har utgått ifrån att allmän beredskapsstat för budgetåret 1951/52 nu icke kommer att fastställas, till följd varav med upprättande av allmän beredskapsstat förenade kostnader och arbetsbelastning skola kunna undvikas. Styrelsen har av samma skäl i förslaget till investeringsreserv för budgetåret 1951/52 icke intagit sådana företag, som på grund av sin storlek eller eljest bedömts vara av den karaktär, att riksdagens godkännande erfordras för utförandet och som icke redan intagits i investeringsreserven för budgetåret 1950/51. Den förnyelse av investeringsreserven, som arbetsmarknadsstyrelsen föreslår, har därför begränsats till dels sådana företag, som bedömts kunna finansieras med anslag till vissa kollektiva investeringsändamål, såsom vägbyggnader m. fl., dels sådana delar av företag, som motsvaras av skillnaden mellan i årets statsverksproposition till företagen beräknade belopp och av vederbörande myndigheter till företagen för budgetåret 1951/52 äskade belopp.

I samband med förslagets upprättande verkställda utredningar synas, enligt arbetsmarknadsstyrelsens mening, giva vid handen, att erforderlig beredskap mot arbetslöshet under budgetåret 1951/52 kan erhållas genom en fullmakt för Kungl. Maj:t att inom ramen av ett av riksdagen fastställt belopp, förslagsvis 150 miljoner kronor, meddela beslut om utförande under budgetåret 1951/52 av arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51. Därest läget på arbetsmarknaden före utgången av budgetåret 1951/52 förvärras, skulle Kungl. Maj:t genom en finansfullmakt för nästa budgetår i anslutning till den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1950/51 under nästa budgetår kunna, såsom ovan nämnts, inom finansfullmaktens ram disponera anslag å beredskapsstaten om sammanlagt ca 1 094 miljoner kronor, varav ca 738 miljoner kronor från anslag å driftbudgeten och ca 356 miljoner kronor från anslag å kapitalbudgeten. Förutsättningarna härför har arbetsmarknadsstyrelsen angivit vara *dels* att från reserven avförda företag, som avsetts att finansieras med anslag till kollektivt angivna investeringsändamål, må inom ramen för respektive anslag ersättas med nya företag, *dels* att det å beredskapsstaten upptagna allmänna anslaget till kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. må anlitas för utvidgning av arbeten, till vilka särskilda anslag anvisats å riksstat eller å allmän beredskapsstat,

dels ock att från investeringsreserven för budgetåret 1950/51 överförda företag, vilka avsetts att finansieras genom ett anslag, som är gemensamt för ett antal särskilt angivna företag, få inom anslagets ram utföras för den högre kostnad, som kan ha förorsakats av prisstegringar och nödvändiga ändringar av planerna, samt att ökade kostnader därjämte få bestridas i vissa fall av anslaget å beredskapsstaten till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. Styrelsen har i detta sammanhang åberopat, att i propositionen nr 126 gjorda uttalanden i de angivna finansieringsfrågorna icke föranlett någon riksdagens erinran.

Beträffande frågan om förtidsplaneringen av företag ingående i investeringsreserven har arbetsmarknadsstyrelsen framhållit, att de i 1948 års statsverksproposition (bil. 2 s. 10 f) återgivna synpunkterna synas böra vara normerande jämväl under nästa budgetår ävensom uttalanden i statsutskottets utlåtande den 7 november 1950 (nr 194) i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 behandlade allmänna principfrågor. Enligt utlåtandet syntes det naturligt, att förtidsplaneringen av företag ingående i investeringsreserven särskilt i rådande läge på arbetsmarknaden bedrevs med försiktighet och under hänsynstagande till utsikterna för företagens utförande inom rimlig tid. Styrelsen har vidare erinrat om att i 1951 års statsverksproposition anslag till planering av allmänna arbeten upptagits med endast formella belopp, enär förefintliga reservationer å ifrågakvarande anslag bedömts vara tillräckliga.

Departementschefen. Med hänsyn till de begränsade arbetslöshetsrisker som för närvarande anses föreligga torde en betryggande sysselsättningsberedskap kunna upprätthållas utan att ett utformat förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1951/52 nu underställes riksdagen. Kravet på beredskap synes i stället kunna tillgodoses genom en finansfullmakt av det slag, som under innevarande budgetår står till Kungl. Maj:ts förfogande. Därest utvecklingen på arbetsmarknaden senare skulle giva anledning därtill, bör på grundval av arbetsmarknadsstyrelsens framlagda utredningar om revidering och komplettering av investeringsreserven ett förslag till allmän beredskapsstat upprättas och underställas riksdagen.

Den erforderliga fullmakten synes med hänsyn till förändringarna på pris- och löneområdet lämpligen böra höjas med 50 miljoner kronor till 200 miljoner kronor. Fullmakten bör liksom för innevarande budgetår anknytas till de på allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 uppförda anslagen.

För den händelse ifrågakvarande fullmakt tages i anspråk bör fortfarande gälla, att grunderna för statsbidrag till kommuner och enskilda vid utförande av arbeten tillhörande investeringsreserven kunna jämkas där så erfordras med hänsyn till de särskilda förhållanden under vilka investeringsverksamheten kan komma att bedrivas.

Mot vad arbetsmarknadsstyrelsen anfört i fråga om förutsättningarna för att inom den föreslagna finansfullmaktens ram disponera anslagen å beredskapsstaten — vilket ansluter sig till vad som gäller i fråga om innevarande budgetårs fullmakt — har jag ingen erinran.

Vad angår frågan om den fortsatta planeringsverksamhetens bedrivande vill jag understryka statsutskottets i det föregående berörda uttalande, att förtidsplaneringen särskilt i nuvarande läge på arbetsmarknaden bedrivs med försiktighet och under hänsynstagande till utsikterna för företagens utförande inom rimlig tid. Med utgångspunkt från dessa riktlinjer bör det fortsatta planeringsarbetets bedrivande i huvudsak kunna äga rum inom ramen för vederbörande myndighets ordinarie verksamhet. Några särskilda kostnader för planeringsarbetet — utöver dem som bestridas från myndighetens egna anslag — skulle alltså i allmänhet icke behöva uppkomma. Jag vill erinra om att anslagen till planering av allmänna arbeten i statsverkspropositionen föreslagits skola uppföras endast med formella belopp med hänsyn till å anslagen förefintliga reservationer. Vid utgången av nästa budgetår kvarstående behållningar å nämnda anslag böra i enlighet med vad jag anfört indragas till budgetutjämningsfonden.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1951/52, därest arbetsmarknadsläget så påfordrar, inom ramen av ett belopp av 200 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag äro uppförda å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Otto Winther.